MARCVS ANTONIVS DE DOMINIS, ARCHIEPISCOPVS SPALATENSIS, suæ profectionis consilium exponit.

NE subitus, ac inopinatus, reliquis omnibus, hic meus discessus; mihi tamen diutino, vltra decennium, consilio discussus, exquisitaque deliberatione maturatus, aliquam passim, apud nostros, moveat admirationē: & apud rei ignaros effectus malos, mea culpa, si fileam, pariat; meæ non præcipitis, sed optimè consideratæ profectionis consilium, opportuna præoccupatione, fuit omnino exponendum.

Præmideo sanè, non defuturos obtrectatores plurimos, qui ex hac mea profectione, maledicendi, meq; calumniis de more impetendi, sint ansam arrepturi; id tamen, coram Deo fateor, me non nimium angit, solicitatque: Mihi enim, cum Paulo, pro minimo est vt ab hominibus iudicer. Sim stultus propter Christum; sim ignobilis; cædar colaphis; maledicar; persecutiones patiar: blasphemer; purgamentum Mundi, & peripsema, imo & anathema fiam; dummodo Christo Domino satisfaciam, & fratribus meis in Christi Ministerio, prosim; debeo penitus contemnere.

Digitized by Google

Nam gloria nostra est, testimonium conscientiæ nostræ; quod in simplicitate cordis, & sinceritate Dei; & non in sapientia carnali; sed in gratia Dei; locum mutem. Meum profecto est exhibere me ipsum, sicut Dei ministrum, in multa patientia; in tribulationibus; in necessitatibus; in angustiis; in laboribus; per gloriam, & ignobilitatem per infamiam, & bonam famam: Non enim me, neque mea quæro; sed quæ sunt Iesu Christi. Angit me potius, ac solicitat, si obtrectationibus, & calumniis obuiam non prodiero, facile futurum, ut, non exiguus fortasse, bonæ ædificationis fructus, in piis multorum animis, quem ex meis consiliis capere possint, impediatur: multique, loco ædificationis, ex iniustis, quas aut lituri sint, calumniis, meorũ cõsiliorum ignari, in scandalum aliquod, mei causa, imprudentes prolabantur. His ego ut consulam potissimum, professionis meę consilia aperio; eaque reddo omnibus manifesta.

Meam hanc, in loci mutatione, Diuinam esse vocationem, non humanam; nullo modo aut possum, aut debeo ambigere. Scio non omni Spiritui facile esse credendum; sed probandos esse spiritus, si ex Deo sint, vt præclare monet, dilectus Christi Discipulus Ioannes: In his ego probationibus, præter frequentem integri, ut dixi, decennii, quem à Christo didici, ad Patrem luminum, accessum; illud mihi (in quo Deum, & meam conscientiam, testes aduoco) est certissimum, ad meas aures nullas vnquam hominis vllius, cuiuscunque generis suasiones, peruenisse; inuitatores nullos vnquam habui; nullos suasores; nullius penitus in hoc sum vnquam usus consiliis; cum nemine mortalium rem contuli. Sed neque ex libris, Romanæ doctrinæ aduersantibus, me mea consilia hausisse, quis suspicetur: Deum enim testor, me ab illis libris, quos Romana diligentia proscripsit, vehementer abhorruisse.

Digitized by Google

Quos profecto, si ullus alius Romanæ Curiæ addictus Prælatus, est detestatus; ego sanè, vanis à puero conceptis terroribus, detestatus sum supra modum. Quanquam ne puerulus quidem iam sum, cui sexagenario propemodum, absque rationum momentis persuadeat quisque, quod libuerit. Animi mei ego impetus & cogitationes, aliis regulis non sum vnquam moderatus, nisi iis, quas toti Ecclesiæ sanctæ, Sanctus Spiritus, in sacris præscripsit literis; quarumque ductu, Orthodoxi sancti Patres, in Ecclesia Catholica celeberrimi, & quos illa semper est plurimum venerata, fideles Christi instruxerunt. Qui tandem soli Sancti Patres, præter internas Spiritus Sancti motiones, consilii huius mei, ampliſſimi fuerunt autores. Cur ergo spiritus nequam opus suspicer? A qua me illud præterea suspicione liberat, quod coram Deo, qui corda & renes scrutatur, me, in mea deliberatione, sciam nunquam mentem ad humana & temporalia consilia direxisse. Non ad dignitates Ecclesiasticas, quæ meam decere videbantur conditionem: Iam enim eram Episcopus, nec infimus; sed in patria Provincia supremus: Spalatensis nimirum, hoc est alias Salonitanus Archiepiscopus, duorum Regnorum, Dalmatiæ, & Croatiæ, Primas: tantæ in nostris Provinciis & Ecclesiis existimationis, quantæ (nec erubescam verum fateri) quivis alius. Quod si etiam Romanæ mihi dignitates arrisissent, ad eas quoque mihi aditus semper patuit satis amplus. Mores tamen Romanæ Curiæ, mihi nihil probati, vt illam perpetuo abhorrerem, effecerunt. Et nihilominus Romana sedes, in grauioribus etiam publicis negotiis, mea vsa est opera, apud Cæsarem, & Archiduces. Brevia Pontificia, literæ Cæsareæ, & Archiducales, quas penes me servo, rem satis testantur. Non exigua quoque mea, apud Sereniſsimam Remp. Venetam merita, illius mihi, quæ naturalis meus Princeps est,

Digitized by Google

gratiam paratam exhibuerunt. Vnde melioris fortunæ beneficium mihi sperare licuit, & expectare; si maioris amplitudinis auiditas me tenuisset. Non ad commoda temporalia, quæ mihi sanè tanta suppetebant, quanta moderato animo, qualem me semper habuisse, Diuinæ gratiæ tribuo, satis superque fuerunt. In hac verò mea loci mutatione, & dignitatum, & opum detrimenta, amplector lubens; quia ut dixi, non quæ mea, sed quæ Iesu Christi sunt, quæro. Non igitur humana ulla consilia; non effrænis vlla affectio; non necessitas temporalis; non euentus; non casus vllus acerbus, qui transuersos homines solet agere, me vt discederem compulerunt: Sed quid illud fuerit, sine fuco & fallaciis, dicam ingenuè.

Ego sane à puero, in sacris studiis, iuxta doctrinam communem Scholasticorum; & iuxta placita Romanæ sedis, in societate Iesu, maiori ex parte, sum enutritus. Pro quibus mihi Romanis propriis placitis, autoritate potius quam ratione, cum vera intellectus captivitate, impressis, atque penitus in animum infixis, mori etiam fui diu paratissimus. Piaculum enim ducebam, circa illa, vel minimam admittere mentis, & cogitationum, nedum assertionis, ambiguitatem: religioneque communi obstrictus, si vel cogitatio aduersus illa interdum obreperet, aut sacra lectio dubium suggereret; vim mihi ipsi, vt fit in rebus fidei, semper inferendam putavi; & alio mentem cogitationemque diuertebam; ne aduersus fidei certa mihi putata dogmata, (pro talibus enim nobis pueris venduntur) vel leve dubium admitterem. Fateor igniculos me perpetuò interni spiritus sensisse; quibus tamen resistebam; acquiescere verò nunquam plenè potui; neque a vehementi suspicione, quæ me perpetuo, postquam in sacris Theologiæ studiis adoleui, anxium habuit, penitus me liberare. Quam mihi suspicionem augebat, tam exacta, tamque rigorosa,

Digitized by Google

& domestica, & Romana diligentia, qua caveri oculatissime perspiciebam, ne libri Romanæ doctrinæ contrarii, à quoquam nostrum teneantur, vel perlegantur. Vulgo enim eos merito prohiberi censebam; ne vulgares homines, iudicio, & discretione destituti, falsitatis imbibendæ periculis exponantur: Quod vero studiosis, & optimè erga Catholicam fidem affectis, & sana doctrina pollentibus, penitus auferrentur, suspicione rem non carere, vt ratio merito dictat, semper sum arbitratus. Cum præsertim, etiam post peracta plenè Theologica studia; post assumptos gradus in Theologia; post promotionem etiam ad Episcopatus, copiam nobis talium librorum fieri, nullo modo, Romana Curia patiatur. Crescebat suspicio, quod magistri ipsi & professores, in tractandis publicè, siue voce, sive scripto, controuersiis; omnino velint fidem sibi adhiberi; aduersariorum dicta, & sententias, illas esse, quas ipsi referunt: auditoribus verò nullo pacto, excommunicationis iniecto terrore, vt legant ipsa aduersariorum scripta, permittatur: In quibus abscondendis, supprimendis, perdendis, adeo laboratur, vt hoc ipso latere aliquid in illis liceat suspicari, cui conuellendo, doctrina nostra non sufficiat.

Fouebam, à primis mei Clericatus annis, in me innatum pene desiderium, videndæ vnionis omnium Christi Ecclesiarum: separationem Occidentis ab Oriente, in rebus fidei; Austri ab Aquilone, æquo animo ferre nunquam poteram: cupiebam anxiè tot, tantorũq; schismatum causam agnoscere; ac perspicere, num posset aliqua excogitari via, omnes Christi Ecclesias, ad veram antiquam vnionem, componendi; Idque videndi ardebam desiderio. Dolore interno animi ex tot diffidiis, inter Christianæ Religionis professores; ex odiis acerrimis inter nobilissimas Ecclesias inflammatis; ex tunica Christi fœdè scissa, & lacerata,

Digitized by Google

conçepto, excruciabar. Qui me dolor, & nimia tristitia, mirum in modum conficiebat; & in dies magis conficit.

Ad regimen tandem Ecclesiæ sum, iam ante viginti annos, promotus, & factus Episcopus Segnien sis; meis Patribus Iesuitis id satis ægrè ferentibus; quem nimirum, non otiosum, non Societati ipsorum inutilem, & agnoscebant, & experiebantur (quod ipsum quoque non plurimi facio; humana enim omnis existimatio, ut debet, à me cõtemnitur; nisi illa ad Diuina obsequia aliquid valeat) me, inquam, utilem experiebantur; in medio enim ipso probationis tempore, me adolescentem adhuc, ad humaniores literas, in publicis Gymnasiis Veronæ profitendas, adhibuerunt. Antequam presbyter fierem, in Mathematicarum Disciplinarum Cathedra publica, me Patauii, non sine magno Auditorum concursu, collocarunt. Brixiæ me Rhetorices primum; deinde Logices; Philosophiæque, in Scholis publicis, constituerunt professorem. In templis verò, diebus festis, vt sacras haberem conciones, non raro voluerunt. Priuata quoque, & non leuia, mihi negotia peragenda, sæpius iniunxerunt: In reliquisque Societatis ministeriis, me impigrum socium semper habuerunt. Quidni ergo meam, ad Episcopatum prouectionem, ægrè ferrem? Quæ mihi fuit prima occasio ex subtilibus, &, vt ita dicam, aereis, Scholasticorum disputationibus, ad terram descendendi; & studia ipsa, in actum practicum, curæ spiritualis animarum, & Ecclesiæ, reducendi. Et quoniam proprium iam meum munus Episcopale concionandi agnoscebam, Sermonarios, Quadragesimaliumque libros, de more, arripui euoluendos: Sed illi mihi brevi nauseam, stomachumque mouerunt. Vidi enim, & facile, turpem Scripturarum abusum, dum ad sensus vanos, inutiles, ac impertinentes, immo etiam pernicioſos, detorquentur: Vidi exempla aut falsa & conficta; aut saltem

Digitized by Google

apocrypha & ridicula proponi : Vidi miserabiliter populum deludi ; inuentaque Auaritiæ & Ambitionis, pro sanctis fidei dogmatibus, non sine superstitionibus, oberudi, & inculcari ; exhorruique : ac inde, omissis turbidis riuulis, ad sanctorum Patrum fontes, mihi omnino statui accedendum ; quorum lectione pro concionibus ; & sacrorum canonum meditatione, pro regimine, cœpi delectari.

Hinc nouæ mihi cuiusdam lucis radii identidem, nolenti adhuc & repugnanti, illuxerunt. Obseruabam hinc in theoricis dicta Patrum, valde communi doctrinæ, quæ inburus in Scholis fuerant, in multis aduersantia ; & ea vel prætermitta, à meis magistris ; vel non fideliter adducta ; vel non sufficienter, aut etiam perperam explicata, animaduertebam : inde Ecclesiasticæ Disciplinæ, regiminisque spiritualis nostrorum temporum normam, & praxim, plurimum à veteri dissidentem, non sine admiratione, intuebar. Vnde meæ iam dictæ suspiciones, non leuibus sunt auctæ incrementis : neque nos satis bona fide, doctrinam, & negotia Christi, ac Sanctæ Ecclesiæ tractare, quodammodo eminus, perspiciebam ; qui ingeniosis potius humanæ speculationis, & Philosophicis ratiocinationibus ; quàm Diuinæ scripturæ exactius discussæ, & explicatæ, dictis (cuius summa apud nos ignoratio) nostram instruimus Theologiam.

Ab Episcopatu, ad Archiepiscopatum sum euectus. Ea mihi noua & urgentior occasio suborta, studia mea innouandi ; ac in iis feruentius, & exactius, laborandi. Vbi enim Suffraganeorum meæ Prouinciæ Episcoporum molestiæ, sed multo magis Romanæ Curiæ nimia potentia, jura mea Metropolitica perturbantis, me pulsare cœperunt, omnium Ecclesiasticorum graduum, potestatum, munerum, officiorū, & dignitatum, ac præsertim Papatus,

Digitized by Google

mihi fuit radix indaganda, penitusque cognoscenda. Accessit paulò post Venetum interdictum; Romani libelli; nos Venetæ totius ditionis Episcopos, ut pecudes, rudes, imperitos, & malæ conscientiæ homines, deprimere, vexare, ac proscindere non destiterunt. Hinc ad nostras perficiendas defensiones; veritatemque in ipsa causa Veneta cognoscendam, novi & a[illegible]oris studii, mihi novæ sunt datæ occasiones. Sacria[illegible] Canones, Concilia orthodoxa, Patrum disciplina, Ecclesiastica prisca consuetudo, fuerunt mihi etiam atque etiam pervolutanda. Quid plura? Inveni plenissimè in his fontis, quicquid quærebam, & multo amplius etiam quam quærebam. Iam verò, apertioribus oculis, facile fuit observare, [illegible]nam illarum Ecclesiarum, quas plurimas Rom[illegible]xcitat adversarias, & à nobis acriter reprehenduntur, à nostrisq; Theologis impugnantur, à vera prisca Ecclesiæ puræ doctrina, vel nihil, vel parũ admodũ aberrare: eamque, non quod revera hæretica sit, aut falsa; sed quia sensui, corruptisque Curiæ Romanæ moribus, ipsiusque humanis consiliis & inventis, iam plenè factæ temporalis adversatur, Romæ, & apud nos, horreri potius & repelli, quam legitime impugnari. Vidi iam apertissime, penitusque perspexi, Romæ, absque ullo legitimo fundamento, imo per summam vim, innumeros fidei articulos novos quotidie cudi, & nobis obtrudi; in iis, quæ, non modo ad fidem Divinam nihil pertinent, sed etiam manifestam in se continent falsitatem. Quos neque à quoquam discuti, neque in debitam Ecclesiæ consultationem venire, illa patitur: sed ad necem illos persequitur, qui vel mutire contra illos audeant. Concilia sacra jamdiu ipsa compressit; ac proinde sanctæ Christi Ecclesiæ [illegible]culos eruit; ut, Samsonis instar, cæca reddita, viribusque propriis destituta, captiva, illisque effecta, infelix gemat. Fuit aliquando articulus fidei Vniversalem Ecclesiam per totum

Digitized by Google

otum Mũdum diffusam, esse Ecclesiam illam Christi Ca-
tholicam, cui Christus ipse perpetuam promisit assisten-
iam, quam Paulus columnam vocat, & firmamentum ve-
ritatis: nunc articulum hunc fidei, nostri Romani contra-
xerunt; ut jam Catholica Ecclesia, ipsa Romana Curia in-
telligatur; atque in ea sola, imo in solo Papa, totum Christi
Spiritum residere, firma fide credendum proponatur: Et
quicquid, in honorem Vniversalis Christi Ecclesiæ, olim
dictum sit, id totum ad solam Curiam Romanam, per
summam vim, & iniuriam Ecclesiæ, pertrahatur, & ad fi-
dei articulos Romæ reducantur plurima, quorum nullam
à Christo habuimus unquam institutionem: quibusque in-
super animæ fidelium miserabiliter decipiuntur; ac conse-
quenter cæci, simul cum suis cæcis ductoribus, in barathrũ
perditionis ruunt, & præcipitantur. Atque hæc, inter cæ-
tera, jamdiu me summa afficiunt molestia; doloremque in
animo meo excitant incredibilem.

Innumerabiles verò has Romanæ Curiæ novitates, per-
niciosissimosq; errores, quibus & clades animarum exer-
cetur; & disciplinæ Ecclesiasticæ vigor frangitur; & fidei
propagatio, ac purgatio, impeditur; & scãdala innumera
in Ecclesiam invehuntur; & pax civilis Christianorum tur-
batur; bellaque inter ipsos cientur; & Regna subvertuntur;
& schismata horrenda fiunt Ecclesiarum; & mala gravissi-
ma oriuntur; Quæ omnia iã exactius observavi, nunc si-
gillatim cõmemorare prætermitto; quia hæc omnia in meo
opere de Republica Ecclesiastica plenè persequor: quod
iamdiu præparatum habeo: statimque illud typis dabo, &
chalcographo, qui mihi in hoc itinere primus in Germania
commodus occurrerit, imprimendum consignabo. Decem
ego libris, totum hoc de Republica Ecclesiastica opus
complector. In quorum primo, formam huius Reipub.
inquiro; statuoque Ecclesiam sub Christo, ad perfectissimã

Digitized by Google

Monarchiam pertinere: in terris tamen Christi Ministros, à Monarchia terrena alienissimos, ipsa Christi institutione, Aristocraticè, non sine aliqua Democratiæ admixtione, Ecclesiam ipsam gubernare: & consequenter Petri Primatum, seu Papatum, ostendo, cum Evangelio, & Christi institutione, plurimum pugnare. In secundo, Ecclesiasticæ Reip. Rectores, & Ministros considero: quinam sint, & quomodo, sanctis Apostolis detur successio; & quę sit Episcoporum institutio; & quomodo differant à Presbyteris; & qui sint Ministri inferiores; & quid Sacer ordo in hac Repub. efficiat. In tertio, explico Hierarchiam, quæ inter Episcopos, & huius Reipub. Rectores, inuenitur: doceoque, iure Diuino, inter Episcopos nullam esse prælationem, nullam subiectionem; sed solo iure Ecclesiastico locorum gradus, inter Episcopos, distingui: & consequenter ago de Episcoporum electione, confirmatione, consecratione, seu ordinatione: de Metropolitanorum, & Primatum ac Patriarcharum iuribus. In quarto, Romanæ Ecclesiæ discutio privilegia; ostendoque, eam neque in se, neque in suo Episcopo, neque in suo Clero, vllam habuisse à Christo, supra cæteras, præeminentiam: sed si quam habuit, vel habet, eam ex humanis præsidiis ipsam accepisse. In quinto, propriam Ecclesiæ potestatem indagandam suscipio, ac probo, eam esse merè spiritualem: iurisdictionemque omnem ab Ecclesia procul reiicio; & consequenter de Sacramentorum vi, & operatione, differo: pariter de Censuris. In sexto, Laïcam potestatem cum Ecclesiastica comparo; vt pateat inter Ecclesiasticam, & temporalem Rempub. distinctio: Principesque temporales Christianos, multa posse in Ecclesia doceo; Ecclesiam verò nihil posse in temporalibus, maximè erga Reges. Ago itaque de Christi Regno temporali; de potestate Laïca, vnde sit, & quam late pateat; de immunitatibus

Digitized by Google

Ecclesiarum & Ecclesiasticorum; de Inuestituris; de Sicula Monarchia: & similibus. In septimo, internam Reip. Ecclesiasticæ per fidem directionem, contemplor; regulamque veram fidei inquiro; & ita disputo de Verbo Dei, de Ecclesiæ & Papæ in hoc autoritate; de Conciliis; de Hæresi; de Schismate; & similibus. In octavo, externum Ecclesiæ regimen per leges, Canones, & iudicia, considero; Ago itaque de obligatione Canonum; de dispensatione; de præceptis ieiuniorum, precum; & similibus. In nono, ad temporalia bona Ecclesiæ accedo; pluribusque explico, quam parca esse debeat ministrorum Ecclesiæ sustentatio; vnde illa accipiatur; & quomodo bona Ecclesiæ administrentur. Ago itaque de decimis; de beneficiis; de dominio in bona Ecclesiæ; de vsu, & abusu redituum Ecclesiasticorum; de pensionibus & commendis, & de Clericorum testamentis. In decimo & vltimo, libertatem Ecclesiasticam explicandam suspicio, vt videamus, quomodo hæc Respub. libera sit, & consequenter ago de priuilegiis, & priuilegiatis, de abvsu priuilegiorū, de exceptionibus, & exemptis, de Monachorum subiectione, & similibus. Hic fuit meorum studiorum fructus. Dum enim occasionibus iam dictis, sacra Biblia, Patres orthodoxos, sacratissimos Canones, Conciliorum volumina, aut ide legebam, apertis iam oculis, zelo veritatis, & mihi ipsi & aliis explicandæ, incensus, non potui non scribere quæ obseruabam. Atque hæc mea multiplex scriptio, opus peperit quod recenseo. Vidi itaque, planeque perspexi, nos in nostris Ecclesiis, siue doctrinam, siue disciplinam spectes, à recto tramite plurimum deuiare.

Quid ergo facerem amplius, in medio nationis prauæ atque peruersæ? Si meam Ecclesiam regere, vt par erat, iuxta veterem Catholicæ Ecclesiæ disciplinam, si doctrinam veram Catholicam & docere, & exercere voluissem,

Digitized by Google

graviſſimas in caput meum procellas Romanas, fœdiſſimaſque tempeſtates, acceleraſſem: contra quem iamdiu odium conceptum Romæ fouebatur, quæ meos in ſcribendo adverſus ipſius ſenſa, labores, iam ſuboluerat, nam & per Nuntium Apoſtolicum, Venetiis commorantem, non ſemel monitu hac de re, & correptus fui. Satius ergo fuit pennas columbæ aſſumere, & auolare, elongari, fugereque ad ſolitudines, ubi expectare poſſim eum qui ſaltum me faciat à puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate, quàm me cœcum voluntarium, cum cœcis, in interitum, cœcos ducere. Quid ſunt iam Epiſcopi ſub Romano Potentatu? In temporalibus quidem, vbi opima ſunt ſacerdotia, & dignitate eminent ſæculari, Magnates ſunt, conſpicui ſunt, Principes ſunt, ſed Epiſcopi, niſi æquiuoce, nequaquam ſunt. Reliquorum verò Epiſcoporum, Epiſcopalis adminiſtratio tota periit, regimen enim omnium Eccleſiarum, totum eſt Romam redactum: ipſi verò Epiſcopi, ſunt Domini Papæ vix Vicarii, & adminiſtri, viles, contemptibiles, oppreſsi, conculcati, ſubiecti miſerabiliter, non ſoli Papæ, ſed Cardinalibus, totque Congregationibus contra illos Romæ inſtitutis, Legatis à Latere, Nuntiis Apoſtolicis, Inquiſitoribus, Viſitatoribus, ac demum Regularium innumeris ordinibus, eorumque fratribus, qui iam, ſuis Apoſtolicis priuilegiis, non æquantur modò Epiſcopis, ſed eos etiam ſuperant, impediuntque in regendo, ac eorum abſorbent poteſtatem. Eccleſia, ſub Romano Pontifice, non eſt amplius Eccleſia, ſed Reſpub. quædam humana, ſub Papæ Monarchia tota temporali: Vinea eſt, ad ſolum Noe inebriandum; Grex eſt, quem Paſtor emungat ad ſanguinem, tondeat, immo radat, immo excoriet, & mactet. Cur igitur non fugiam, ne mala iſta videam amplius, neue etiam eorum ſim cooperator, & particeps? Canem me Chriſtus in ſuo grege poſuit, mu-

Digitized by Google

tus esse amplius non debeo, sicut muti sunt omnes Episcopi sub Romano: qui hinc spe allecti, inde metu territi silent, potiusque assentando, simul cum Duce, ad præcipitium properant. Quoniam vero Obiequium amicos, Veritas odium parit, cum Veritatem deserere neque possim, neque debeam, odium propinquum mihi omnino fugiendum fuit, odiique effectus iam ordinarii, venena, & pugiones, fuerunt euitandi. Eo enim nostris temporibus redacta res est, vt Ecclesiasticæ controuersiæ, non Theologis amplius, non Conciliis, sed tortoribus, sed carnificibus, sed sicariis, sed sanguinariis, sed paricidis, defendendæ Romæ, aut Roma, committantur.

Hæc mihi, etsi fugam semper suaserint vehementissime nihilominus tamen, ancillam quoque Agar, cum suo Ismaele, mihi molestam, diu sum expertus, fateor: carnem videlicet adversus spiritum sæpius audiui, his vocibus insurgentem: Quo tandem perges? Dignitatem sub Romano Pontifice satis amplam, & commoda non contemnenda, cum spe, si vis, aliorum, es assecutus. Hæc iam possides, hæc certa sunt, quid alibi futurum sit, nescis. Itane & patriã, & cognatos, & affines, amicos deseris, ad eos nunquam amplius rediturus? Cur te innumeris aliis Episcopis sapientiorem facis? Illi omnes ferunt omnia, tolerant omnia, excusant omnia, cur tu quoque non fers, non toleras, non excusas? Tune solus ex innumerabilibus sapis, & alii omnes desipiunt? An nescis te statim, non absque ingentibus conuiciis, Romæ primum, deinde passim, Hæretici turpi infamia notatum iri? Hæc & similia, mea mihi Agar, subinde in aures insusurrabat, non sine interno graui inter ipsam, ac meum internum spiritum, victamque iam conscientiam, conflictu: Sed Diuinus spiritus vehementiori impulsu, tãdem me vlterius moras nectere non permisit; ac veluti Abramum, voce illa efficaci, ad se vo-

Digitized by Google

cavit, dicens: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui; & veni in terram, quam monstrabo tibi, fecitque vt celeberrimum illud Sapientum dictum, SEQVERE DEVM ipsa exequerer; quemadmodum illud ipsum, iuxta [illegible]ti Ambrosii, libro 1. de Abraham cap. 2. consideratione[illegible]m, optimus Abram, facto præuenit. Quod ipsius factum, mihi admirabili quadam ratione animos addidit, & robur; dum cerno, Deum promptæ Abrami obedientiæ, illud in primis remunerationis contulisse; vt ab eo dedecus atque infamiam longe propulsarit; Saræ enim vxoris pulcherrimæ pudicitiam, in manibus Tyranni periclitantem, à contumelia liberauit. Sed & Ambrosius me hinc plurimum consolatur, dum ait; Itaque quoniam propter Deum Abram contempsit omnia, recepit a Deo multiplicata omnia: Sed primam Deus pudicitiæ tribuit remunerationem, quam gratam sciebat coniugi. Illud quoque prædicare idem addit Ambrosius: Quod is qui Deum sequitur, tutus semper est: ideoque Deum, inquit, præferre debemus omnibus: nec patriæ contuitu, nec parentum, filiorumque gratiâ, nec vxoris contemplatione, reuocari debemus, ab executione præceptorum cœlestium, quia Deus nobis omnia illa largitur, & potens est seruare quæ donat. Hæc me quoque plurimum confidere faciunt, fore vt in primam meæ, etsi tardioris sequelæ, remunerationem, Deus famæ, existimationique meæ, ante omnia consultum esse velit; ne illa, cuiuscunque tandem formæ sit, & pulchritudinis, in manibus quoque Barbarorum, dedecus vllum patiatur; sed illæsa, ac incontaminata, ad aliorum præsertim ædificationem, & scandali euitationem, conseruetur. Qua ego confidentia animatus, vocationeque permotus, ac periculis monitus, fugam hanc arripui iam promptissime.

Digitized by Google

Charitas tamen Christi ſuper omnia urget me. Vilis eſſem & abjecti animi, ſi ad quietem ſolam fugerem, ut poſt poſito legitimo certamine, otio alicubi torpeam, & marceſcam. De Chriſti cauſa agitur; ea me ad ſe vocat. Audio vocem illam, in auribus mihi perpetuo intonantem: CLAMA: monentemque, quo clamor meus cum illorum clamoribus conjunctus, quorum non ſunt incuruata genua ante Baal, melius exaudiatur; ut ſuper montem excelſum aſcendam, ad evangelizandum Syon. Eam vocem ſequor, in tutum aliquem locum aſcendo, ubi veritas ipſa Catholica, liberum jam extulerit caput; unde pro muneris mei debito, eandem ueritatem, quantum in me eſt, pandam; ſchiſmatumque extinguēdorum, & unitatis Eccleſiaſticæ reſarciendæ vias aperiam, & demonſtrem. Clamores meos brevi audiet Eccleſia: loquar ad cor Hieruſalem; & advocabo eam. Nec enim muneri meo deeſſe poſſum: Epiſcopus ſum in Eccleſia Chriſti: Epiſcopo porro cuique ita tradita eſt Eccleſia ſua particularis, ut tamen noverit, Eccleſiam quoque Vniverſalem, ubi opus ſit, ſibi eſſe à Chriſto commendatam. Nobis omnibus Epiſcopis à Paulo dicitur: Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo. Eleucherii nomine, antiquiſſimi Pontificis Romani, ad Epiſcopos illa verba circumferuntur: Hujus rei gratia, Vniverſalis vobis, à Chriſto Ieſu, commiſſa eſt Eccleſia, ut pro omnibus laboretis, & cunctis opem ferre non negligatis: Et Cyprianus, Epiſtola 13. libri III. ſe parier cum Stephano Epiſcopo Romano, gubernandæ Eccleſiæ libram tenere, aſſerit, illudque addit: Copioſum corpus eſt Sacerdotum, concordiæ mutuæ glutine, atque vnitatis vinculo copulatum: Vt ſi quis ex collegio noſtro hæreſim facere, & gregem Chriſti lacerare, & vaſtare tentauerit, ſubueniant cæteri. Sic

Digitized by Google

facto ipso Cyprianus idem Ecclesiis laborantibus, extra Africam quoque constitutis, imo vel ipsi Romanæ, non semel occurrit; vt in meo opere de Rep. lib. Ecclesiastica lib. II. & III. pluribus explico. Ita Polycarpus, Irenæus, Osius Cordubensis, Athanasius, Basilius, duo Eusebii, Samosatenus & Vercellensis, Lucifer Carallitanus, Hilarius Pictauiensis, Theophilus & Cyrillus Alexandrini; Aurelius Carthaginensis, & plurimi alii, Ecclesiæ Vniuersalis necessitatibus, ex proprio ipsorum Episcopali officio, vt subuenierint, plurimum laborarunt: relictaque interim, ac bene instructa, & commendata propria Ecclesia; ad alias afflictas & laborantes, se, propria autoritate, contulerunt. A meo itaque munere alienum non est, imo mei muneris maxime et proprium, vt Romanę Curiæ, sectam separatam facienti, & gregem Christi laceranti, & vastanti, pro mea virili, vt monet Cyprianus, non accessu quidem ad eam, quia tutus non est, sed recessu corporali ab ea, subueniam. Meam equidem Ecclesiam Spalatensem retinuissem libentissime; sicut Osius, Basilius, Eusebii, Hilarius, & alii à me modo nominati, suas retinuerunt, & ad eas, peracto publico Vniuersalis Ecclesiæ negotio, sunt reuersi: sed quia illa sub Papæ iugo, cum reliquis, gemit; qui Reformationem odit, & fugit totisque suis, & Principum ei adhærentium viribus, eam impedit; habetque in eos qui Reformationi insistunt, vitæ & necis potestatem, nullumque viuum esse patitur; propterea necessario mihi fuit ipsa mea Ecclesia penitus deserenda: vt ipse, disruptis his quoque vinculis, iam penitus factus liber, promptior sim ad veritatis præconium celebrandum; tutiusque possim ruinas sanctæ Ecclesiæ, quas à Romana Curia patitur, deplorare.

Tremenda quidem est Regis terreni Majestas, qui, vt Tertullianus loquitur, post Deum secundus est, & solo Deo

Digitized by Google

Deo minor, & super quem, ut ait Optatus Milevitanus, non est nisi solus Deus: propterea, cum aliquando Rex David, de adulterio, & homicidio, esset obiurgandus, non summus Pontifex, non alius aut Sacerdos, aut Levita: non quispiam aut amicus, aut familiaris, id muneris ausus est assumere: sed Deus ipse, suos proprios ac peculiares ad hoc adhibuit nuncios: Nathanque Prophetam ad Regem increpandum destinavit. Cum Romano verò Pontifice, vniuersam Ecclesiam nunc maxime turbante, scādalizāte, expilante, opprimente, agere non est Prophetarum, non est expectādū, vt Deus ad hoc singulares excitet Prophetas, & destinet nuncios peculiares. Non est nostri Romani Papę, non est tāta Maiestas, vt terrere debeat: ficta est illa tēporalis, & fastuosa Maiestas; vsurpata est; nulla est: frater noster ille est, collega est & coêpiscopus nobiscum, ac in opere & labore communiter. Frater verò qui adiuuatur à fratre, vt est in Proverbiis Salomonis, quasi Ciuitas firma. Quid stertimus? quid dormimus? Frater perit, & secum Ecclesias in perditionem trahit; Et nos ipsius fratres contemnimus, nec occurrimus? Taceant omnes; quiescant omnes; contemnant omnes; Ego catellus [illegible]ecto omnium minimus qualicunque latratu, excitab[illegible]m fortasse acres molossos dormientes, à Papatu mira a[illegible] sopitos, qui lupum arceāt, & ouile Christi, vt par est, pro suo munere tueantur. Non meis vtar vocibus, in bonis canibus expergefaciendis; vtar Dei vocibus; clamores sanctorum Patrum, ac Conciliorum, sanctæque Catholicæ Ecclesiæ, ingeminabo. Decem de Republica Ecclesiastica, quos, vt monui statim, edam, libris, illud maximè conor, vt Romani errores detegantur: veritas & sanitas Cathòlicæ & doctrinæ, & disciplinæ, aperiatur: Ecclesiæ plurimæ; à nostra Romana abjectæ, & repudiatæ, in Catholico sensu retineantur: Vnionis omniū Christi Ecclesiarum via, nutu, & digito, si non demon-

Digitized by Google

ſtretur, ſaltem indicetur; ſi quo modo fieri poſſit, vt vnum dicamus omnes, vnum ſentiamus, & ſchiſmata comprimantur: Principibusque Chriſtianis anſa eripiatur, oppreſſionem inter ſe meditandi; & ſub obtentu Religionis, ac fidei; publicam populi Chriſtiani pacem, & tranquilitatem, bellis importunis, ac vere impiis, perturbandi. Sed potius eo vires ſuas dirigant, vt Eccleſiæ Chriſti, ſub jugo tyrannoruin vere infidelium gementes, in libertatem priſtinam vindicentur.

Profectionem hanc meam, ſive etiam ex Babylone exitum, aut fugam, omni ſchiſmatis ſuſpicione carere volo. Fugio enim errores, fugio abuſus, fugio ne particeps ſim delictorum eius, & de plagis eius accipiam: A charitate tamen quam debeo Eccleſiæ ſanctæ Catholicæ, ſingulisque eidem communicantibus, me nunquam ſeparo: ſed quantum in me eſt, cum omnibus, quandiu in eſſentialibus noſtræ fidei articulis, & Symbolis, antiquæ Chriſti Eccleſiæ convenimus, perpetuo communicare ſum paratus: ſi tamen novos articulos, ſive ſacræ Scripturæ aperte contrarios; ſive à Symbolis prædictis alienos, iisq; repugnantes, ſimul omnes deteſtemur, abominemur: Alios vero & in ſe indifferentes, in Eccleſia nũquam ſufficienter diſcuſſos, ſtabilitos, & definitos, pro articulis fidei, niſi prius ad plenum definiantur, aut iam ſufficienter definiti eſſe oſtẽdantur, nequaquam admittamus: Sed neque eos vt hæreticos, niſi prius ab Eccleſia ſufficienter condemnatos eſſe nobis conſtiterit, aut condemnẽtur, condemnemus. Relinquatur itaq;, in indifferentibus, libera cuicunque Eccleſiæ facultas opinandi & operandi, & vnaquæque abundet in ſenſu ſuo, donec ipſa Eccleſia, Spiritu Chriſti inſtructa, & recta, contro verſiis finem imponat; veraſque paleas ſeparet a veris granis.

Interim verò celeberrimum celeberrimi dictum te-

Digitized by Google

neamus Cypriani, quo in Concilio Carthaginensi vsus est: Neminem, inquit, iudicantes, aut à iure communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrûm Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore, ad obsequendi necessitatem, collegas suos adegit: Quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis, & potestatis suæ, arbitrium proprium; tanquam iudicari ab alio non possit; cum nec ipse possit alterum iudicare: sed expectemus vniuersi iudicium Domini nostri Iesu Christi; qui vnus, & solus, habet potestatem, & præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione; & de actu nostro iudicandi. A Romana itaque, imo ab vniuersa ferme Ecclesia, circa Baptismum hæreticorum, tunc Cyprianus dissentiebat, & propria firmatus opinione, Stephanum Romanum sibi acriter in hoc resistentem, cæteroscque, fere omnes, in aperto errore versari existimabat; nihilominus tamen vinculum inter ipsos vnionis, & charitatis Ecclesiasticæ, abrumpi nunquam est passus, ne schisma, quod est pestis perniciosa Ecclesiarum, inter eos exurgeret. Atque in hoc plurima cum sua laude, Stephani non omnino discretum zelum, Cyprianus superauit. Dum enim Stephanus suis excommunicationibus in malum schismatis ruebat, Cyprianus sua patientia & charitate, eximiaque prudentia, separationem euitauit. Et in hoc Cyprianum sæpe S. Augustinus plurimum laudauit, proposuitque actiones Cypriani, tanquam formam, regulam, & exemplar toti Ecclesiæ, ad imitandum.

Ac inter cætera, dum factum Cypriani, & cum Stephano certamen, considerat Augustinus, in suo quinto de Baptismo contra Donatistas libro, cap. x x v. ait: Vicit tamen Pax Christi in cordibus eorum, vt in tali discrepatione, nullum inter eos malum schismatis oriretur. Illud itaque Cyprianus tanquam certum habebat, Stephanum ve-

Digitized by Google

hementer errare, dum hæreticos ad Catholicam revertentes, absque nouo baptismo reciperet: Et nihilominus maluit, non modo cum ipso Stephano, ab eo longe diuersa sentiente, & operante; sed etiam cum illis, quos impuros omnino censebat, communicare; ex eo tantum, quod illi à Stephano in communionem reciperentur; quam schismate Ecclesiam scindere. Et hoc S. Augustinus Donatistis exemplum ad imitandum proponit; proponit & nobis.

Imitemur itaq;, Pater Beatissime, vosq; Patres, fratresq;, & collegæ sanctissimi, C;, ..ium; Augustino obsequamur; vt ante omnia, schismata auferantur: Cyprianus enim, vt obseruat Augustinus, sanctis charitatis visceribus largissime præditus, in vnitate eis manendum putauit, qui diuersa sentirét. Sentiamus & nos inter nos diuersa, quousque plene definiantur, quæ plene nondum sunt definita: sed interim tamen in vnitate maneamus. Nam etsi aliquid aliter sapitis, vt monet Apostolus, & hoc vobis Deus reuelabit. Nolite maiora quam sunt, schismata efficere: Cauete & vos, ne cum Stephano, excommunicationibus importunis, charitatem abrumpere tentetis: ne huiusmodi discrepationibus, ullum inter nos, quod præcauebat sanctus Augustinus, malum schismatis oriatur. Pacem & charitatem omnibus Christi Ecclesiis, per essentialia fidei Symbola Christum profitentibus, restituite. Longe grauius in Ecclesia malum esse schisma, quam hæresim, pro certo habetote. Communionem vestram, salvis opinionibus, pulsis tamen falsitatibus, promptam omnibus exhibete. Veritatis disquisitionem, legitimis & consuetis Ecclesiæ sanctæ modis, libere faciendam, relinquite. Sic enim, Christi gratia opitulante, qui se sincere quærentibus denegare non solet, breui futurum spero, vt plena pax & concordia, adeoque necessaria sanctarum Ecclesiarum unio, consequatur: vt idem sapiamus, & in eadem permaneamus regula. Ac-

Digitized by Google

cendamus inter nos faces, non odii, nec simultatum; sed Religiosæ Catholicæque institutionis: Lucerna pedibus nostris sit Verbum Dei: Sanctorum antecessorum nostrorum, qui singulare in Ecclesia Christi lumen fuerunt, premamus vestigia: Luce veritatis Evangelicæ, absque firma obstinatione, tenebras errorum & falsitatum difficiamus, A nouitatibus, quæ antiquam sanctæ Ecclesiæ doctrinam, & disciplinam, pene extinxerunt, recedamus; vt Ecclesia Christi in terris vnica sit, concordiæ perfectæ glutine copulata: In qua omnes unanimes, vno ore, honorificemus Deum, & Patrem Domini nostri Iesu Christi. Amen.

Venetiis die xx. Septembris. MDCXVI.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google